

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ ҰЛТТЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМА

Психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттердің, оңалту орталықтарының психолог мамандарына арналған «Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға оңалту орталықтары жағдайында психологиялық-педагогикалық көмек көрсету» педагогикалық кадрлардың біліктілік арттыру курстарының білім беру бағдарламасы

АЛМАТЫ 2020

1.Жалпы ережелері

1. «Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға оңалту орталықтар жағдайында психологиялық-педагогикалық көмек көрсету» педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) ҚР БҒМ "Түзету педагогикасының ұлттық ғылыми-практикалық орталығы" ММ-де жасалған және психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттері мен оңалту орталықтарының психолог мамандардың біліктілікті арттыру курстарындағы оқуын реттейді.

2. Курстың мақсаты - аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға және олардың отбасыларына психологиялық-педагогикалық көмек көрсету, аутизм спектрлік бұзылымдары бар балалардың өмір сапасын жақсартуға ықпал ету туралы психологтардың білім деңгейін көтеру, практикалық дағдылары мен біліктілігін арттыру,

3. Курстың ұзақтығы - 9 күн, оның әрқайсысына күніне 4 сағаттан (8 академиялық сағат) 4 сабақ кіреді. Сабақтардың мазмұны осы Бағдарламаның 1 және 2 қосымшаларына сәйкес оқу жоспарында берілген.

2.Глоссарий

4. Курс глоссарийі келесі негізгі ұғымдарды қамтиды:

1) аутизм спектрлік бұзылымдары (АСБ) - бұл әлеуметтік өзара әрекеттесуді және әлеуметтік байланыстарды сақтау және бастау қабілетінің тұрақты болмауымен және шектеулі қызығушылықпен жиі қайталанатын мінез-құлық актілерімен сипатталатын жалпы дамудың бұзылуы;

2) онтогенез - ағзаның саналы және сапалық өзгерістер түрінде сатылы және қарапайымнан күрделі құрылымы мен жұмыс істеуіне қарай біртіндеп дамуы мен жетілуі;

3) психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету - бұл мұғалімдер мен мамандардың жүйелі түрде ұйымдастырылған іс-әрекеті, оның барысында баланың қабілеті мен қажеттіліктеріне сәйкес сәтті білім алуы мен дамуы үшін әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайлар жасалады;

4) инклюзивтік білім - бұл әртүрлілік пен әр түрлі қажеттіліктер мен қабілеттерді ескере отырып, барлық адамдарға кемсітудің барлық түрлерін болдырмай, сапалы білім алуға бағытталған жалпы білім беруді дамытудың үздіксіз процесі;

5) баламалы қарым-қатынас - бұл қарапайым сөйлеуде адамдар қанағаттандыратын түрде түсіндіре алмаса, оны толықтыратын немесе алмастыратын барлық байланыс құралы;

6) ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (бұдан әрі - АКТ) - білім беру процесінде АКТ-ны қолданудың психологиялық-педагогикалық негіздерін ескере отырып, әртүрлі формаларда алынған, өңделген және ұсынылған ассоциативті байланысты ақпарат идеясын әрі қарай дамытуды жүзеге асыратын біріктірілген мультимедиялық ортада жұмыс жасау технологиясын меңгеру әдістері;

7) қолданбалы мінез-құлық талдауы, ҚҚТ, (ағылшынша Applied behavior analysis, АВА) - қоршаған орта факторларының адамның мінез-құлқына әсерін зерттейтін ғылым саласы;

8) ұқсату (лат. Imitatio - «еліктеу») – айнайтпай салу, қайталау, бір нәрсені, мінез-құлықты дәл көшіруге талпыныс жасау;

9) сенсорлық-ықпалдастық терапия - арнайы ұйымдастырылған терапиялық ортада бұзылған функцияларды түзетуге бағытталған нақты және арнайы құрастырылған жаттығулар жүйесі.

3. Бағдарлама тақырыбы

5. Біліктілікті арттыру бағдарламасы келесі тақырыптарды қамтиды:

1) Қазақстан Республикасындағы ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау жүйесі;

2) онтогенездегі балалардың психо-эмоционалды даму ерекшеліктері;

3) Аутизм спектрлік бұзылуы бар балалардың психологиялық-педагогикалық сипаттамалары;

4) білім беру ұйымдарында ерте жастағы аутизм белгісі бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. Инклюзивтік білім беру;

5) оңалту орталығында, психологиялық-педагогикалық түзету кабинеті жағдайында психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру;

6) Аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларға көмек көрсетудің заманауи әдістерін қолдана отырып, жеке тұлғаның (шағын топ, топ) түзету сабағының технологиялық картасын жасауға қойылатын талаптар.

7) Аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларға арналған дәлелді тәжірибелер;

8) АВА терапиясы. АСБ бұзылымдары бар балаларды түзету кезінде мінез-құлық терапиясын қолданудың ерекшеліктері;

9) Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children, ТЕАССН, психологиялық-педагогикалық жұмыста қолдану ерекшеліктері;

10) балама байланыс жүйелері. Коммуникациялық ауытқулары бар балалармен түзету жұмыстарында PECS баламалы байланыс жүйесін пайдалану;

11) аутист балалармен психокоррекциялық жұмыстардың әдістері мен мазмұны. Эмоционалды деңгейдегі терапия және эмоционалды-семантикалық түсініктеме әдісі;

12) аутизмі бар балалармен психикалық түзету жұмыстарының әдістері мен мазмұны. Мінез-құлықты модельдеу әдісі. Жетілдірілмеген еліктеу;

13) психологиялық проблемалары бар балалармен жұмыс жасауда сенсорлық біріктіру әдістері;

14) аутизм спектрлік бұзылуындағы сөйлеу ерекшеліктері. Аутизм спектрлік бұзылымдар бар балаларда сөйлеуді ынталандыру және дамыту;

15) аутизмі бар балалармен түзету жұмыстарында заманауи бағдарламалық және аппараттық технологияларды қолдану;

16) психолог жұмысындағы отбасылық-орталықтандырылған тәсіл. Аутизм спектрі бар балалардың ата-аналарымен психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

6. Курстық бағдарламаның мақсаты - Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға психологиялық-педагогикалық көмек көрсету туралы психологтардың теориялық білім деңгейін көтеру, балалармен жұмыс істеудің практикалық дағдылары мен дағдыларын жетілдіру, бұл Аутизм спектрлік бұзылыстар бар балалар мен олардың отбасыларының өмір сапасын жақсартуға ықпал етеді.

7. Бағдарламаның міндеттері:

1) тыңдаушылардың «Аутизм спектрлік бұзылуы» ұғымы және аутизмге шалдыққан балаларға көмек көрсету саласындағы қазіргі заманғы зерттеулер туралы түсініктерін кеңейту;

2) аутизмге ғылыми негізделген практика проблемаларына қазіргі заманауи көзқарастарды қарастыру.

3) Аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларға психологиялық-педагогикалық жұмыстың тиімді әдістерін енгізу;

4) Аутизм спектрлік бұзылымы бар балалардың құқықтарын қорғау саласындағы ішкі заңнамаларға және инклюзивтік саясатқа шолу жасау;

5) оңалту орталығында және, психологиялық-педагогикалық түзету кабинетінде психологтың рөлі мен міндеті туралы түсінік қалыптастыру, жеке және кәсіби өзін-өзі жетілдіру, психологтардың кәсіби дамуына қолдау көрсету;

6) баланың психикалық, соматикалық және әлеуметтік амандығының диагностикасы мен алдын-алу, эмоционалды-еріктік саладағы бұзылуларды түзету, жеке дамушы бағдарламаны стратегиялық жоспарлау бойынша психолог-педагогтардың негізгі құзіреттіліктерін қалыптастыру;

7) Аутизм спектрлік бұзылымы бар балалармен түзету жұмыстарында бағдарламалық және аппараттық технологияларды қолданудың қазіргі мүмкіндіктерін талқылау.

8) Нақты мұғалімнің практикалық мәселелерін шешеу, контекстік кәсіби қиындықтарды жеңу;

9) Оқытушыларға практикалық іс-әрекетті тиімдірек ұйымдастыру үшін алған білімдерін тікелей пайдалануға қажеттіліктерін қанағаттандыру.

8. Курсты аяқтағаннан кейін тыңдаушылар:

1) тыңдаушылар педагог-психологтың рөлі мен міндетінің мәнін біледі, жеке және кәсіби өзін-өзі жетілдірудің маңыздылығын және кәсіби дамуды қолдау қажеттілігін түсінеді;

2) ОО, ППТК жағдайында аутизм спектрлік бұзылымы бар балалармен психологиялық-педагогикалық жұмысты ұйымдастырудағы негізгі құзіреттіліктерге ие болады;

3) жеке әзірленетін бағдарламаны бағалау және жоспарлау үшін командалық тәсіл алгоритмін талдау және негіздеу күзiреттiлiктерiне ие болады;

4) Аутизм спектрлiк бұзылымы бар балааларға психологиялық-педагогикалық технологияларды қолдану бойынша жұмысты жоспарлай алады, әр түрлi әдiстер мен тәсiлдердi қолдана отырып, жеке түзету және дамыту жаттығуларының технологиялық карталарын жасайды;

5) отандық iшкi нормативтiк базаның негiзгi ережелерiн түсiндiру; Аутисттiк спектрi бұзылған мектеп жасына дейiнгi және мектеп жасындағы балаларды қолдаудың негiзгi бағыттарын анықтауда инклюзивтiк модельдi ұстану;

6) аутизм ақауы бар балалармен психологиялық-педагогикалық жұмыста аппараттық және бағдарламалық технологияларды қолданудың жалпы айқындамалары мен ерекшелiктерiн түсiндiруге қабiлеттi.

7) Алынған және бiлiнге қатысты мұғалiмнiң белсендi позициясы болуы, оны кәсiби практиканың нақты және өзектi мәселелерiн шешу үшiн көрсетуi.

5. Бағдарлама құрылымы мен мазмұны

9. Бағдарлама 5 модульден тұрады: нормативтiк-құқықтық, психологиялық- педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, вариативтiк.

10. Нормативтiк-құқықтық модуль:

1) 1-тақырып. Қазақстан Республикасындағы ерекше бiлiм беру қажеттiлiктерi бар балаларды әлеуметтiк, медициналық және педагогикалық түзету арқылы қолдау жүйесi: Қазақстан Республикасындағы ерекше бiлiм беру қажеттiлiктерi бар балаларды әлеуметтiк, медициналық және педагогикалық түзеу арқылы қолдау жүйесiнiң нормативтiк-құқықтық базасын жаңарту. Қазақстан Республикасындағы инклюзивтiк бiлiм берудiң құқықтық негiздерi. Дамуында мүгедек балаларды инклюзивтiк (бiрiктiрiлген) оқытуды ұйымдастыру. «Инклюзивтiк бiлiм» ұғымын қазiргi ұғымын түсiндiру. Аутизмi бар балаларға ұйымдастырушылық-әдiстемелiк қолдау.

11. Психологиялық-педагогикалық модуль:

1) 1-тақырып. Онтогенездегi балалардың психо-эмоционалдық даму ерекшелiктерi: қалыпты Баланың психофизикалық даму бiлiм заңдылықтарына деген қажеттiлiк . Баланың психофизикалық даму кезеңдерi қалыпты. Баланың эмоционалды-ерiктiк сферасының даму ерекшелiктерi қалыпты. Әлеуметтiк фактор. Физиологиялық фактор. Психологиялық фактор. Дисонтегенез туралы түсiнiк;

2) 2-тақырып. Аутизм спектрлiк бұзылымы бар балалардың клиникалық, психологиялық-педагогикалық сипаттамасы: балалар аутизмi: мәселеге кiрiспе, АСБ зерттеу. АСБ психологиялық теориялары. Аутизм спектрлiк бұзылуының нейрофизиологиялық негiзi туралы қазiргi теориялар. Аутизмдегi этиопатогенетикалық тәсiл (К.С. Лебединская). Аутизмнiң даму себептерi. Аутизмi бар баланың психикалық дамуының ерекшелiктерi.

Аутизм спектрлік бұзылуының жіктелуі. Аутизмнің әртүрлі деңгейлері бар балалардың дамуы. Әр түрлі клиникалық жағдайда аутизм спектрлік бұзылымыдары бар балалардың негізгі белгілері;

3) 3-тақырып. Білім беру ұйымдарында АСБ бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. Инклюзивтік білім беру. АСБ бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетудің мақсаттары мен міндеттері. Жалпы білім беретін мектепте және балабақшада АСБ бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдаудың негізгі бағыттары. Білім беру ұйымдарында оқытуды ұйымдастыру принциптері. АСБ бар балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау кезеңдері. АСБ бар балалармен психолог, дефектолог, логопед, педагог, педагог ассистенті - тьютер мамандарының іс жүргізуі. Мектептегі және балабақшаның білім беру кеңістігінде АСБ бар балаларға арналған инклюзивтік практиканы ұйымдастыру және енгізу тәжірибесі.

12. Мазмұндық модулі:

1) 1-тақырып. Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға арналған ғылыми дәлелденген тәжірибелер: ғылыми негізделген араласу-практика дегеніміз не. АСБ кезіндегі әр түрлі араласуларға шолу. Мәселе тарихы. Әлеуметтік өзара әрекеттестік пен қарым-қатынастың жетіспеушілігімен жұмыс істеуге бағытталған араласудың негізгі түрлері. Кешенді араласулар. Бағытталған араласулар. Түзету тәсілін таңдау туралы шешім қабылдау.

2) 2-тақырып. Қолданбалы мінез-құлықты талдау әдісі. АСБ бар балаларды түзету кезінде мінез-құлық терапиясын қолданудың ерекшеліктері: қолданбалы мінез-құлық талдау әдісі - араласудың негізгі қағидасы. Американдық психолог Буррес Скиннер. ҚМТ әдісіне негізделген араласудың тиімділігі. ҚМТ әдісі негізіндегі оқыту тиімділігінің үш құрамдас бөлігі. АСБ терапиясында мінез-құлық тәсілдерінің жіктелуі. Мінез-құлық терапиясының жалпы сипаттамасы. Оқыту жағдайының құрама бөліктері. Жаңа дағдыларды қалыптастыру. Жұмыстың бастапқы кезеңдерінде нығайтуды қолдану ерекшеліктері. Нығайту жүйесін күрделендіру.

3) 3-тақырып. Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children, TEACCH, психологиялық-педагогикалық жұмыста қолдану ерекшеліктері. TEACCH бағдарламасы - құрылымдық оқыту болып табылады. Құрылымдық оқытудың негізгі құрама бөліктері. Құрылымдық кеңістік. Құрылымдық кеңістікті тиімді ұйымдастырудың жалпы көрсеткіштері. Көрнекілік кестесі, оның түрлері. Оқу процесінің құрама бөліктері;

4) 4-тақырып. Қарым-қатынастың балама жүйелері. Қарым-қатынас жүйесі бұзылған балалармен түзету жұмыстарында PECS баламалы байланыс жүйесін пайдалану. Қосымша және балама байланыстың отандық және шетелдік жүйелеріне шолу. Қолданылатын құралдарға байланысты байланыс түрі. PECS карта алмасу жүйесі, Макатон жүйесінің элементтері, PECS немесе Макатон жүйелеріне сәйкес жасалған интерактивті қосымшалар, Bliss жүйесі, оқуды жаһандық оқыту жүйесі, Л.Б. Баряеваның, Е.Т. Логинованың «Мен сөйлеймін!» пиктограммасы бар оқу құралдарының жиынтығы.

Карточкалармен алмасудың тиімділігі (The Picture Exchange Communication System; қысқаша - PECS). Жүйенің теориялық негізі. Оқытуды құру айқындаалары. PECS оқытудың алты кезеңі;

5) 5-тақырып. Аутизмі бар балалармен жүргізілетін психологиялық-түзету жұмыстарының әдістері мен мазмұны. Эмоционалды деңгейдегі терапия және эмоционалды-семантикалық түсініктеме әдісі: аутизм спектрлік бұзылуын түзетуге эмоционалды-семантикалық тәсіл. Түзету жұмыстарын жүргізудің негізгі айқындамалары мен тәсілдері. Баламен қарым-қатынасты ұйымдастырудың жүйелері. Стереотиптік аутостимуляциядан баламен бірлескен ойынға көшу;

6) 6-тақырып. Аутизмі бар балалармен психологиялық түзету жұмыстарының әдістері мен мазмұны. Мінез-құлықты модельдеу әдісі және кенже қалған еліктеу. Мінез-құлықты модельдеудің әдістемелік негізі. Кешеуілденген еліктеу әдісі. Психологиялық-педагогикалық жұмыстың негізгі принциптері: әдістің мәні. Сабакты ұйымдастырудың шарттары мен талаптары. Күтілетін нәтижелер. Ата-аналарды психологиялық-педагогикалық жұмысқа қосу;

7) 7-тақырып. АСБ бар балалармен жұмыс жасауда сенсорлық біріктіру әдістері. Сенсорлық біріктіру дегеніміз не. Сенсорлық біріктірудің бұзылуы: белгілері. Сенсорлық біріктіру терапиясы. Ұсынылатын жабдық. Сенсорлық диета. Ойындар мен жаттығулар. Сенсорлық біріктіру бұзылған балалардың ата-аналарына ұсыныстар;

8) 8-тақырып. Аутизм спектрлік бұзылуындағы сөйлеу ерекшеліктері. Аутистік спектрінде бұзылымы бар балаларда сөйлеуді ынталандыру және дамыту. Аутизм және сөйлеу. Сөйлеудің даму ерекшеліктері. Сөйлеу және қарым-қатынас дағдыларына үйрету. Аутизм спектрлік бұзылымы бар сөйлемейтін балалардағы ауызша қарым-қатынастың алғы шарттарын дамыту. Сөйлеу қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру бойынша түзету жұмыстарының мақсаты, бағыттары мен міндеттері. Қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру шарттары. Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларда вербальды емес байланыс элементтерінің (ым-ишараттардың) қалыптасуы. Аутизм спектрлік бұзылысы бар балалардағы ұқсатудың дамуы. Аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларда сұраныс дағдыларын қалыптастыру. Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларда ауызша сөйлеуді қалыптастыру.

13. Технологиялық модуль:

1) 1-тақырып. Оңалту орталығында, Психологиялық-педагогикалық түзету кабинет жағдайында психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру. Жеке дамуды жоспарлау және қажеттілікті бағалаудағы командалық тәсіл. Кешенді бағалаудың мақсаты, мақсаты мен айқындамалары. Оңалту орталығы мен психологиялық-педагогикалық түзету кабинет жағдайында мамандар арасында қызметті бөлу. Технологиялық топты бағалау. Аутизм спектрінде бұзылымы бар балаларды командалық бағалаудың ерекшеліктері. Хаттаманың құрылымы мен мазмұны. Жеке даму бағдарламасын құрастыру және оларды талдау;

2) 2-тақырып. Аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларға көмек. Заманауи әдістерді қолдана отырып, жеке тұлғаның (шағын топ, топ) түзету сабағының технологиялық картасын жасауға қойылатын талаптар; психологиялық-педагогикалық сабақтардың технологиялық картасының сызбасы мен құрылымы: жас ерекшелік тобы, білім беру саласы, қызмет түрі, тақырып, мақсат, міндеттер, жоспарланған оқу нәтижелері, қолданылатын технологиялар, дамытушы пәндік орта. Психологиялық-педагогикалық сабақтардың ұйымдастырушылық құрылымы мен мазмұны: негізгі кезеңдері, ұзақтығы, әдістері, тәсілдері, әдістері, ұйымдастыру формалары, психолог пен баланың қызметі. Жеке сабақтарды жоспарлау және өткізу. Жеке жұмыстың негізгі бағыттары мен мазмұны. Жеке сабақтар мен олардың үзінділерін талдау. Шағын топтар мен топтарда сабақты жоспарлау және өткізу. Жұмыстың шағын топтық/топтық нысандарының негізгі бағыттары мен мазмұны. Сабақтар мен оның үзінділерін талдау.

3) 3-тақырып. Психолог жұмысындағы отбасылық-орталықтанған тәсіл. АСБ бар балалардың ата-аналарымен психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру: оңалту орталығы, ППТК-де психологиялық-педагогикалық жұмысында отбасыға-бағдарлану тәсілді жүзеге асыру. Психологтың жұмыс тәжірибесінде отбасымен қарым-қатынас формаларын үйлестіру. Аутизмді бар баланы тәрбиелеу мен дамытуда бірлік орнату. Ата-аналардың педагогикалық құзыреттілігін арттыру. Ата-аналарға қажетті психологиялық-педагогикалық білім мен іскерлікті меңгеруде көмек көрсету.

14. Нұсқалық модуль:

1) 1-тақырып. Аутизм спектрінде бұзылымы бар балалармен түзету жұмыстарында заманауи бағдарламалық-аппараттық технологияларды қолдану. Аутистік спектрінде бұзылуы бар балаларды оңалтуға арналған жаңа технологиялар-ТОМАТИС, БАК, интерактивті құмсалғыш. Аутизм спектрінде бұзылымы бар балалармен жұмыс істеудің бағдарламалық-аппараттық технологияларын қолдану ерекшелігі. Практикалық жұмыс.

2) Тақырып 2. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. АҚД-ны АСД мен ауыратын балалармен психологиялық – педагогикалық процесте қолдану ерекшеліктері.

15. Нұсқалық модульдің тақырыбын тыңдаушылар кіріс сауалнамасы барысында анықтайды.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

16. Біліктілікті арттыру курстары келесі режимде ұйымдастырылады:

1) Бағдарламаның 1- қосымшасында көрсетілген күндізгі оқыту бойынша оқу-тақырыптық жоспарына сәйкес күндізгі оқу тәртібіне оқытылады. Күндізгі курстардың ұзақтығы 72 сағатты құрайды. Күндізгі бір апталық курстарды ұйымдастыру кезінде ОТЖ-дағы сағат саны екі есеге қысқарады, сабақтардың тақырыптары мен өткізілу түрі өзгеріссіз қалады;

2) Бағдарламаның 2-ші қосымшасында көрсетілген аралас оқыту бойынша оқу-тақырыптық жоспарға сәйкес аралас оқыту тәртібінде. Аралас

оқыту үш кезеңін қамтиды: күндізгі – 16 сағат, қашықтықтан - 8 сағат, өз бетінше-48 сағат. Күндізгі оқыту курстың соңғы күнінде өткізіледі.

17. Білім беру процесі оқытудың интерактивті түрлері мен әдістерін қамтиды: дәріс, семинар, топтарда және жұптарда практикалық жұмыс, топтарда тренинг, мастер-класс, конференция, дөңгелек үстел, дәріс үзінділерін көрсету, кейстер әдісі, сұрақтарды бірлесіп шешу, сондай-ақ вебинар, онлайн-дәріс, онлайн-кеңес беру және аралас оқыту режимінде курс үшін тыңдаушыны өздігінен оқыту.

18. Педагогтардың Бағдарлама мазмұнын түсіну деңгейін арттыру үшін: топтарда жұмысты одан әрі талқылау және рефлексия арқылы кеңінен пайдалану; құжаттамамен жұмыс істеу; шағын топтарда теорияның негізгі мәселелерін талқылау, кейіннен ұжымдық жұмыстарды таныстыру қарастырылған.

7. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

19. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету:

1) психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттерінің, оңалту орталықтарының психологтарына арналған біліктілікті арттыру курстарының бағдарламасы;

2) жеке-дамытушы сабақтарды құрастыру, АСБ бар балалармен командалық бағалау жүргізу процесін талдау үшін көрсетілімдер мен үлестірмелі материалдар;

3) психологиялық-педагогикалық жұмыстың жеке дамыту бағдарламаларының үлгілері;

4) сауалнама парақтары, бақылау және өзіндік жұмыстар материалдары;

5) бақылау тапсырмалары;

6) тест тапсырмалары;

7) кері байланыс сауалнамасы.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

20. Тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында: өзіндік жұмыс, экспресс-сұрау, дәріс материалының үзінділерімен таныстыру, қорытынды тестілеу, сондай-ақ аралас оқыту режимінде курс үшін аралық тестілеу өткізіледі.

21. Психологтардың қызметін бағалау бақылау және тест тапсырмаларын орындау нәтижелері, сондай-ақ курстан өту барысында практикалық жұмысқа қатысу бойынша жүзеге асырылады және келесі процедура жиынтығынан тұрады.

1.Бағдарлама мазмұнын білуді тексеретін тест тапсырмалары. Оларды курс кураторы әзірлейді және тренинг соңында өзі жүргізеді.

2. бағдарламаның мазмұнымен технологиялық модулінің білімін тексеретін бақылау жұмысы (диагностикалық жұмыс).Куратор жүргізеді.Тесті орындау үшін 4 сағат өзіндік жұмыс бөлінеді.

Бақылау жұмысын бағалау шкаласы 4балдық жүйемен жүзеге

сырылады;3б.- толық көлемде ұсынылған.2б.-жартылай ұсынылған;1б.- ұсынылмаған;0б.- ұсынылмаған.

22.Мұғалімнің жеке және кәсіби дмуына бағытталған біліктілікті арттыру үдерісінің тиімділігі мен нәтижелігінің критерийі курсанттың курстық дайындық кезінде және курстық кезеңнен кейін өзіне айналдырған кәсіби қызметі болып табылады.

23.Тыңдаушыларды бағалау критерийлері:1) курстық бағдарлама шеңберінде материалды меңгеру;2) өздігінен оқуды жіне кәсіби қызметті жалғастыру үшін жеткілікті білімнің болуы; 3) психологиялық - педагогикалық процестің нақты мәселелерін шешудегі қабілеттілік пен белсенділік ,нақты өндірістік жағдайды түсіну мәселесі.

9. Курстан кейінгі қолдау.

24.Тыңдаушыларды курстан кейінгі қолдау біліктілікті арттыру курстарын аяқталғаннан кейін үш жыл ішінде қашықтықтан консультациялар (электрондық пошта,ұяды байланыс, әлеуметтік желілер арқылы) онлайн форумдар , тәжірибе алмасу түрінде жүзеге асырылады.

25.Оқыушы курсты аяқтағаннан кейінгі бірінші күнтізбелік жыл ішінде курс тақырыбы бойынша үш өзіндік жұмысты,үш жыл ішінде,жылына бір рет ,ұйым басшысымен расталған біліктілікті арттыру нәтижелері туралы белгіленген нысандағы есепті ұсынады.

26.Педагогикалық қызмет мұғалімдерінің курстан кейінгі сүйемелдеу мониторингі өзіндік жұмысты талдау нәтижелері бопынша, оқытушылар ұсынған біліктілікті арттыру нәтижелері туралы есептер бойынша үш жыл ішінде жылына бір рет жүзеге асырады.

27.Мониторинг нәтижелері бойынша біліктілікті арттыру бағдарламасы түзетілуде.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

23. Курс бойынша негізгі әдебиет:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым Министрінің м.а. 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейін тәрбиелеу және оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы.

2. ҚР «Білім туралы» заңы.

3. 1995 жылғы «Ерекше қажеттіліктері бар тұлғаларға білім беру саласындағы саясат пен практикалық қызметі айқындамалары туралы» Саламан декларациясы.

4. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды:В 2 т. М., 1980. Т. I.

5. Айрес, Джин. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. – М.:Теревинф, 2017; 2. Аутизм и проблемы в сенсорной

6. Баряева Л.Б., Логинова Т.В. Я говорю! Упражнения с пиктограммами.- М., 2007.

7. Григоренко Е.Л. Расстройства аутистического спектра. Вводный курс. Учебное пособие для студентов.— М.: Практика, 2018.

8. Детский аутизм: хрестоматия / Сост. Л. М. Шипицына. - СПб., 1997.
9. Джангельдинова З.Б., Баймуханова М.Е., Шевченко Ю.В. Использование альтернативной системы коммуникации в коррекционной работе с детьми с особыми образовательными потребностями в условиях реабилитационного центра и кабинета психолого-педагогической коррекции. Алматы, 2018.
10. Джангельдинова З.Б., Баймуханова М.Е. Психолого-педагогическое сопровождение родителей, воспитывающих детей с детским аутизмом. Алматы, 2015.
11. Ерсарина А.К. Психолого-педагогическая реабилитация детей дошкольного возраста с использованием методов сенсомоторной коррекции. Алматы, 2019.
12. Ерсарина А.К. Социальная и коррекционно-педагогическая работа с детьми раннего возраста с задержкой психомоторного развития. Алматы, 2018.
13. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей. М., 1985.
14. Лейтес Н.С. К вопросу о природных предпосылках дифференциально-психологических свойств // Соотношение биологического и социального в человеке. М., 1975.
15. Леонтьев А.Н. О социальной природе психики человека // Вопросы философии. 1961. № 1.
16. Лебединская К.С., Никольская О. С. Диагностика раннего детского аутизма. - М., 1991.
17. Лепская Н.И. Язык ребенка: онтогенез речевой коммуникации. М.: РГГУ, 2013
18. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. - СПб., 2001.
19. Морозова С.С. Аутизм: коррекционная работа при тяжелых и осложненных формах : пособие для учителя-дефектолога .- М. : Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2007.
20. Немов Р.С. Психология: В 3 кн. Кн. 2. Психология образования. М., 1995.
21. Никольская О. С., Баенская Е. Р., Либлинг М. М. Дети и подростки с аутизмом: Психологическое сопровождение. - М., 2005.
22. Нуриева Л.Г. Развитие речи аутичных детей. - М., 2009. 7
23. Осипенко Т.Н. Психоневрологическое развитие дошкольников. М., 1996.
24. Питерс Т. Аутизм. От теоретического понимания к педагогическому воздействию. - М., 2002.
25. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. М.: Педагогика-Пресс, 1994.
26. Ремшмидт Х. Аутизм. Клинические проявления, причины и лечение. - М., 2003.

27. Специальная педагогика / под ред. Л. В. Мардахаева, Е. А. Орловой. - М., 2012.

28. Семенович А. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза. М., 2017

29. Течнер С., Мартинсен Х. Введение в альтернативную и дополнительную коммуникацию. Жесты и графические символы для людей с двигательными и интеллектуальными нарушениями, с расстройствами аутистического спектра. - М., 2017.

30. Танцюра С.Ю., Кононова С.И. Альтернативная коммуникация в обучении детей с ОВЗ: методическое пособие. — М.: ТЦ Сфера, 2017.

31. Эльконин Д. Б. Развитие речи в дошкольном возрасте. М.: Педагогика, 1978

24. Қосымша әдебиеттер тізімі:

1. Бардин К.В. Как научить детей учиться. М., 1987.

2. Башина В. М. Аутизм в детстве. - М., 1999.

3. Валлон А. Психическое развитие ребенка. М., 1967.

4. Выготский Л.С. Мышление и речь. М., 1999.

5. Грибова О.Е. Онтогенетический принцип в логопедии // Психолингвистика и современная логопедия / Под ред. Л.Б.Халиловой. - М.: Экономика, 1997.

6. Жукова Н.С. Отклонения в развитии детской речи: Учеб. пособие для студентов дефектол. и дошк. факультетов пед. вузов - М.:УНПЦ Энергомаш, 1994.

7. Запорожец А.В. К вопросу об обучении, воспитании и развитии детей 6-летнего возраста // Советская педагогика. 1973. № 1.

8. Калашникова М.Б. Возрастная сензитивность у детей с задержкой психического развития. Великий Новгород, 2002.

9. Лубовский В.И. Основные проблемы ранней диагностики и ранней коррекции нарушений развития // Дефектология. 1994. № 1.

10. Практическая психология образования / Под ред. И.В. Дубровиной. М., 1997.

11. Проблема индивидуальности в онтопсихологии / Под общ. ред. А.А. Крылова, Е.Ф. Рыбалко. СПб., 1993.

25. Электронды ресурстар:

1. <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialymo/2014/12/01/metodika-globalnogo-chteniya>

2. <http://skshi8v11.org.ru/wp>

3. <https://e-koncept.ru/2017/970994.htm>

4. <https://psyjournals.ru/kip/2007/n3/Kalashnikova.shtml>

5. <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/phylosophy/2015/04/2015-04-02.pdf>

6. <http://www.psychiatry.ru/lib/54/book/36/chapter/1>

7. <https://vestnikramn.spr-journal.ru/jour/article/viewFile/274/212>

8. <http://fgosovz24.ru/assets/files/usloviya-realizacii/metod-kopilka/shtyaginova-e.a.-alternativnaya-kommunikaciya-metodicheskij-sbornik.pdf>

9. <http://odiplom.ru/lab/informacionno-kommunikativnye-tehnologii.html>

10. <https://outfund.ru/vmeshatelstva-pri-ras-s-dokazannoj-effektivnostyu/>

	жұмысының әдістері мен мазмұны. Эмоциялық-деңгейлік терапия және эмоциялық-мағыналық түсініктеме әдісі.								
3.6	Аутизм спектрлік бұзылымы бар балалармен психологиялық түзету жұмысының әдістері мен мазмұны. Мінез-құлықты ұқсату және кешеуілдеген ұқсату әдісі.	4							6
7.	АСБ бар балалармен жұмыс жасауда сенсорлық біріктіру әдістері	2							4
8.	Аутистік спектрдің бұзылуы кезіндегі сөйлеу ерекшеліктері. Балалардың тілін ынталандыру және дамыту . Аутизм спектрлік бұзылуы бар балалар	2							4
4	Технологиялық модуль								14
4.1	Оңалту орталығы, КППК жағдайында психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру.				2				6
4.2	Қазіргі заманғы әдістерді пайдалана отырып, жеке (шағын топтық, топтық) түзету сабақтарының технологиялық картасын әзірлеуге, аутизм спектрлік бұзылымы бар балаларға көмек көрсетуге қойылатын талаптар.			2					4
4.3	Психолог жұмысында отбасылық-орталықтандырылған тәсіл. Ата-аналармен психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру.	2							4
5	Нұсқалық модуль								4
5.1	Аутизмі балалармен түзету жұмыстарында заманауи бағдарламалық-аппараттық технологияларды қолдану								4
5.2	Ақпараттық- коммуникациялық технологиялар. АҚД-ны АСД-мн ауыратын балалармен психологиялық -педагогикалық процесте қолдану ерекшеліктері.								4
	Барлығы:	36	26						72

Курстан кейінгі сүйемелдеу.

Тыңдаушыларға курстан кейінгі жұмыс кезеңінде қарастырылатын өзіндік жұмыс тақырыптары (1 жыл ішінде):

- 1.АСД-мен ауыратын балалармен жұмыс кезінде тиімділігі дәлелденген практика.
- 2.Қалаусыз мінез -құлықты түзету.
- 3.ЖСА бар баланың жоспарланған нәтижелеріне жетуді талдау,

Аутизм спектрлік бұзылымдары бар балаларға оңалту орталығы жағдайында психологиялық-педагогикалық көмек көрсету» білім беру бағдарламасына 2-қосымша

Аралас оқыту режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Тақырыптар	Күндізгі оқу 16 с.				Қашықтықтан оқыту 8 с.			Өз бетінше оқу 48 с.	Барлығы
		Лекция	Практик сабақ	Тренинг	Жобаны қорғау	Вебинар	Онлайн-лекция	Онлайн – дәріс	Тыңдаушының өз бетінше оқыту	
1.	Нормативтік-құқықтық модуль									4
1.1	Қазақстан Республикасында ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға әлеуметтік және медициналық–педагогикалық түзеу арқылы қолдау көрсету жүйесі.								4	
2	Психологиялық-педагогикалық модуль									2
2.1	Онтогенезде балалардың психикалық-эмоционалдық даму ерекшеліктері.					2			2	
2.2	Аутизм спектр бұзылымдары бар балалардың клиникалық-психологиялық-педагогикалық сипаттамасы.					2			2	
2.3	Аутизм спектрі бұзылымдары бар балаларға білім беру ұйымдарында психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету. Инклюзивтік білім беру.					1			3	
3	Мазмұндық модуль									38
3.1	Аутизм спектрі бұзылымдары бар балаларға арналған ғылыми негізделген тәжірибе.								4	
3.2	Мінез-құлықты қолданбалы талдау әдісі. Аутизм спектрі бұзылымдары бар балаларды түзетуде мінез-құлық терапиясын қолдану ерекшелігі.		2						4	
3.3	Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped		1						3	

	Children, психологиялық-педагогикалық қолдану ерекшеліктері.	TEACCH, жұмыста							
3.4	Қарым-қатынастың балама жүйелері. Қарым-қатынастық бұзылымдары бар балалармен түзету жұмысында баламалы қарым-қатынас жүйесін қолдану.		3					3	
3.5	Аутизм спектрі бұзылымдары бар балалармен психологиялық түзету жұмысының әдістері мен мазмұны. Эмоциялық-деңгейлік терапия және эмоциялық-мағыналық түсініктеме әдісі.		1					1	
3.6	Аутизм спектрі бұзылымдары бар балалармен психологиялық түзету жұмысының әдістері мен мазмұны. Мінез-құлықты ұқсату және кешеуілдеген ұқсату әдісі.		2		2			2	
7.	Аутизм спектр бұзылымдары бар балалармен жұмыс жасауда сенсорлық біріктіру әдістері.		2					4	
8.8.	Аутизм спектр бұзылуы кезіндегі сөйлеу ерекшеліктері. Сөйлеу тілін дамыту және ынталандыру.				1			3	4
4	Технологиялық модуль								14
4.1	Оңалту орталығы жағдайында психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру.		1				1	4	6
4.2	Заманауи әдістерді пайдалана отырып, жеке (шағын топтық, топтық) түзету сабақтарының технологиялық картасын әзірлеуге, аутизм спектріне бұзылымы бар балаларға көмек көрсетуге қойылатын талаптар.		1					3	4
4.3	Психолог жұмысында отбасылық-орталықтандырылған тәсіл. Аутизм спектрлік бұзылымы бар балалардың ата-аналарымен психологиялық-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ұйымдастыру		1					3	4
5	Нұсқалық модуль								4
5.1	Аутизм спектрлік бұзылымы бар балалармен түзету жұмыстарында заманауи бағдарламалық-аппараттық технологияларды қолдану		2					2	

5. 2.	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. АҚД-ны АСД-мен ауыратын балалармен психологиялық- педагогикалық процесте қолдану ерекшеліктері.									
Барлығы:		5	11			8			48	2

Ескерту: 1 академиялық сағат – 45 минут.

Курстан кейінгі сүйемелдеу.

Тыңдаушыларға курстан кейінгі жұмыс кезеңінде қарастырылатын өзіндік жұмыс тақырыптары (1 жыл ішінде):

4.АСД-мен ауыратын балалармен жұмыс кезінде тиімділігі дәлелденген практика.

5Қалаусыз мінез -құлықты түзету.

6.ЖСА бар баланың жоспарланған нәтижелеріне жетуді талдау,